

VIITORUL SOCIAL – ÎNTRE SEMNALIZĂRI ACADEMICE ȘI STRATEGII PRECISE DE ANGAJARE

ACADEMIC DEVELOPMENTS AND CLEAR ENGAGEMENT STRATEGIES IN THE FUTURE OF THE SOCIETY

*General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**
*Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU***

Rezumat: Evenimente ale prezentului social sunt deseori explicate și prin prisma unor profeții sau sunt prezentate drept urmare a modului în care se urmărește implementarea unor principii de conviețuire socială, general acceptate sau impuse de structuri de grup. Primele au mai mult încărcătură academică și emoțională, pe când cele impuse de grupuri vremelnice constituie vizează un interval mai mic de timp, dar presupun o angajare socială concretă. Ca atare, viitorul social al națiunilor se produce între previziuni academice, ce apar ca semnale de atenționare, și strategii de angajare, ce exprimă responsabilități sociale extrem de concrete.

Cuvinte-cheie: strategie; securitate; responsabilitate; stat; națiune; organizație; planificare; conducere.

Abstract: The actual events in our society are often presented from either a prophecy perspective or expressed as a result of the way the principles our society are implemented in our social life.

Keywords: strategy; security; responsibility; state; nation; organisation; planification; command.

Viitorul – ca semnal de atenționare. Se pare că omenirea a fost însoțită de profeții asupra viitorului său, ca urmare și acum se mai fac

* Membru titular al AOȘR, Secția de științe militare; Universitatea Artifex, București; tel.: 0722 626 244

** Prof. univ. asociat al Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru supleant în Consiliul Director al Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere „Alexandru Ioan Cuza”, vicepreședintele Asociației Absolvenților Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru în consiliul editorial și redactor al Revistei de Științe Militare, email: esiteanu@yahoo.com.

trimiteri la previziunile mayașe sau la cele ale lui Nostradamus. Evenimente ale prezentului social sunt deseori explicate și prin prisma unor profeții ce încă înflăcărează imaginația.

În plină reconfigurare a spațiilor de influență și de retrasare a granițelor statale, în avantajul învingătorilor din primul război mondial și oarecum în sfidarea elementelor autohtone, prin 1926, francezul Henri Massis, bun cunoscător al culturii arabe, a scris o lucrare profetică, intitulată *Apărarea Occidentului*, în care atenționa asupra faptului că religia arabă și musulmană nu lasă nepedepsită aroganța noilor stăpâni și, mai devreme sau mai târziu, Occidentul va avea de înfruntat furia Orientului. În replică, tot un francez, Rene Guenon, analizând tendințele politice ale vremii, a scris lucrarea *Criza lumii moderne*, în care aprecia că Occidentul nu trebuie să se teamă de Islam, ci de propriile lui interese, ca atare, Occidentul să fie atent la dușmanul din interiorul granițelor sale, nu la cel ce se găsește în cultura islamică, destul de departe și insuficient înzestrat tehnologic. Oricum, se pare că ambii scriitori se pot lăuda acum cu profeții ce s-au adeverit: Occidentul a fost pus în pericol de forțe din interior, responsabile de cea de-a doua conflagrație mondială, adeverind astfel prezicerile lui Rene Guenon, dar este amenințat chiar la el acasă de Orient, prin acte teroriste, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că și prezicerile lui Henri Massis se adeveresc, din moment ce fanatici islamiști au distrus turnurile gemene din New York, au făcut să explodeze bombe la acțiuni sportive de anvergură, au aruncat în aer trenuri cu pasageri, au atacat ambasade, au mitraliat cetățeni francezi în redacțiile unor publicații etc.

Pe timpul războiului rece au apărut numeroase previziuni care dădeau ca învingătoare o parte sau alta, argumentele de bază constând preponderent în forța militară a celor două sisteme, dar și în considerente de ordin politic. Dincolo de acestea, au existat și gânditori care au prefigurat viitorul, făcând abstracție de natura politică predominantă. Astfel, după anii 1970, Alvin Toffler a devenit foarte cunoscut prin faptul că și-a asumat riscul de a anticipa schimbările sociale globale prin prisma mutațiilor calitative tehnologice, în lucrări de genul *Șocul viitorului*, *Al treilea val*, *Powershift*, *Război și antirăzboi*, *Spasmul economic etc.*. Acesta ne-a prevăzut un viitor al schimbărilor comportamentale generate de profunde descoperiri în rândul științelor cu aplicabilitate imediată, proiectând o omenire stresată din cauza posibilităților de a nu mai stăpâni schimbarea tehnologică, sugerând a fi necesar să se facă adevărate revoluții în sistemele de educare. Sintetizând informații din domenii disparate, ca psihologia, economia, tehnologia, biologia și istoria, lucrările de mai sus au propus moduri surprinzătoare de a gândi viitorul omenirii. Pentru Toffler era evident că, atât societatea capitalistă, cât și societatea socialistă treceau printr-o criză generală, ceea ce îi permitea să vestească societatea specifică celui de *Al treilea val*. Despre această nouă societate, nu se știa

să afirme că "Nu-mi imaginez lumea viitoare ca scutită de conflicte, nici procesul de a ajunge la ea. Dimpotrivă, consider că intrăm într-o perioadă de aprige conflicte sociale și politice [...] un val de schimbări măturând o întreagă societate...un întreg lanț de schimbări asociate, care se stimulează una pe alta și se accelerează reciproc, împingând sistemul într-o direcție care se poate defini."¹

John Naisbit, analizând mutațiile previzibile din interiorul ambelor sisteme sociale puternic antagoniste, a sistematizat următoarele tendințe majore, astfel: de la societatea industrială la societatea informațională; de la tehnologia forțată la înalta tehnologie – înalte reacții compensatoare; de la economia națională la economia mondială; de la perspectiva pe termen scurt la perspectiva pe termen lung; de la centralizare la descentralizare; de la ajutorul instituțional la autoajutorare; de la ierarhii către rețele; de la democrația reprezentativă la democrația participativă; de la nord către sud; de la opțiunea exclusivă la opțiunea multiplă.² Oricum, se pare că la începutul anilor 1980, nu se întrevădea dispariția sistemului social socialist, deși se explicau megatendințe ale evoluțiilor generale.

În plan politic, ambele sisteme politice antagoniste – capitalismul și socialismul -, se angajau să coexiste pașnic, dar se întreceau în a prezice că dispun de resurse de stăpânire a fenomenelor respective de generare a schimbărilor și, pe acest fond, asigurau componenta socială proprie de strategii victorioase.

Anul 1989 a pus omenirea în fața unui fapt împlinit, căderea comunismului și victoria capitalismului, ca purtător declarat al libertății sociale, prosperității și democrației. În jurul ideilor de viitor al celor două sisteme politice s-au făcut numeroase previziuni, însă puține au îndrăznit să se angajeze la un asemenea deznodământ. Capitalismul a devenit învingător prin sucombarea din interior a socialismului, evitându-se orice formă de apocalipsă nucleară.

Încă nu se sărbătorea cum se cuvine victoria capitalismului, când, pe actualitatea conflictuală Est-Vest, Francis Fukuyama a lansat pe piață cartea *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, care s-a bucurat de o largă audiență. Se sugera faptul că, prin victoria capitalismului, omenirea a atins o stare providențială de echilibru, democrația occidentală și principiile de viață capitaliste fiind în măsură să asigure pacea și prosperitatea planetară. Se inocula astfel ideea unui viitor social stăpânit numai de principiile competitivității, în care pericolele unor războaie nimicitoare nu se mai justificau .

Mirajul unei conviețuiri pașnice între națiuni a fost tulburat de Samuel Huntington, în anul 1996, prin lansarea cărții *Ciocnirea civilizațiilor*. În viziunea acestuia, geografia geopolitică se găsește sub presiunea unei geografii geoculturale,

¹ Alvin Toffler, *Previziuni și premise*, Editura Antet, București, 1996, p. 203.

² John Naisbitt, *Megatendințe*, Editura Politică, 1982.

care nu este exclus să nu genereze conflicte de mici sau mari dimensiuni. Interesant este faptul că distinsul autor dezvoltă un adevărat mix geocultural, punând față în față cultura occidentală cu cultura estică, fostă socialistă, cultura de sorginte catolică cu cea de sorginte ortodoxă, cele două culturi creștine cu cultura islamică ș. a. m. d., ciocnirea civilizațiilor fiind mai probabilă la zonele de graniță, acolo unde, în timp, s-au produs transferuri de civilizație, formând comunități pe spații geografice ce se găsesc de acum sub o altă atracție culturală. În încercarea de a descifra sensurile și ascunzăturile acestui demers cultural s-au angajat o mulțime de oameni de cultură, printre ei regăsindu-se și fostul papă Ioan Paul al II-lea, care a apreciat cartea ca fiind "[...] o lucrare neconvingătoare, trasând frontiere de nedepășit între mentalitatea occidentală și cea orientală."³ Desigur, respectatul conducător al Bisericii catolice a putut să considere lucrarea ca fiind neconvingătoare, deoarece era de neconceput ridicarea unui zid între mentalitățile occidentale și cele orientale, dar din moment ce s-au definit și anumite interese politice, omenirea a privit îngrozită la dramele sociale din fosta Iugoslavie, din zonele ex-sovietice, din Africa, din Asia ș.a.m.d.

Numai că ciocnirea periferică a civilizațiilor, susținută de Samuel Huntington a căpătat noi dimensiuni prin acțiunile teroriste din SUA, Spania, Anglia, Rusia, Franța etc. Civilizațiile culturale stelare, dezvoltate în interiorul unor culturi predominante, se caracterizează prin ceva esențial ce, pe fondul unor nemulțumiri față de culturile majoritare social, generează acțiuni tragice, în urma cărora se înregistrează zeci, sute și mii de morți nevinovați. Actele teroriste ce au dus la distrugerea turnurilor gemene din SUA, în 2001, au declanșat o adevărată cruciadă antiteroristă, de pedepsire a unor state ca Iraq și Afganistan, la care au contribuit cu forțe și fonduri multe alte state. În fond, minorități culturale, puternic susținute politic din exterior, au devenit puternice centre de destabilizare socială.

Împotriva evidenței, prin anul 2005, când cruciada din Afganistan și Iraq sugera victoria Occidentului asupra Orientului, Thomas L. Friedman a lansat cartea *Pământul este plat, o scurtă istorie a secolului XXI*. Și aceasta a fost o lucrare bine primită de publicul de pretutindeni, deoarece argumenta în direcția eliminării stărilor conflictuale distructive mondiale, prin faptul că geoculturile și statele politice au fost deja depășite de vectorii globalizării economice, globalizare ce conduce la diluarea frontierelor teritoriale, circulația monedei, capitalurilor și forței de muncă constituind noile forțe ale viitorului social. Ca atare, ni s-a sugerat o metaforă a schimbărilor în curs, prin sintagma *mapamondul aplatizat*, care ar prezenta o victorie a globalizării economice în raport cu frontierele învechite. Idealismul unei lumi unite și conduse prin proces de globalizare, susținută și de victoria capitalismului asupra socialismului sunt fundamente ale politicii americane actuale, care lasă să se înțeleagă că lumea are deja un conducător ce trebuie respectat.

³ Caius Ciorean, *Vânătorii de viitor*, articol, Sinteza, nr. 12, ianuarie 2015, p. 98.

Mult mai convingător în a susține excepționalitatea SUA în lume ne apare George Friedman, cu volumul său *Următorii 100 de ani*, apărut în 2009, care prevede că secolul XXI va fi secolul puterii SUA, așa cum începutul secolului XX a fost al dominației europene. Se aduc argumente precum că SUA sunt prea puternice pentru a mai putea fi concurate de alte state, fie ele chiar și emergente; Rusia, China, Japonia, Brazilia, Mexic etc. sunt țări ce nu vor putea revendica rolul de lider mondial, cel puțin în acest secol.

Spre deosebire de Thomas L. Friedman, care a descris un viitor descătușat de victoria globalizării asupra frontierelor, Robert D. Kaplan, prin *Răzbumarea geografiei*, carte apărută în 2012, ne propune încă o reactualizare a frontierelor politice, ca o înțeleaptă construire a viitorului. Indiferent de succesele globalizării economice, natura politică a frontierelor constituie structura de rezistență în configurarea viitorului. Aceste considerente se sprijină pe fapte concrete care au angajat statele în conflicte actuale, unele extrem de imprevizibile prin consecințe, așa cum se prezintă situațiile din spațiul ex-sovietic, din cel al nordului Africii și din Orientul Apropiat.

Destul de tranșant în ceea ce privește roșul SUA în lumea aceasta globalizată ne apare Zbigniew Brzezinski, pentru care "...puterea Americii, bazată preponderent pe afirmarea principiului suveranității naționale, reprezintă astăzi cea din urmă garanție a stabilității globale; totodată, societatea americană stimulează acele tendințe sociale universale care diluează suveranitatea națională...Toate acestea conferă Americii o influență politică internațională fără egal. La bine și la rău. America dă tonul, și nici un rival nu se arată la orizont."⁴ Ca atare, se găsește de cuviință ca, pe măsură ce se slăbește securitatea celorlalte state, "America are dreptul de a dori mai multă securitate pentru ea decât orice alt stat. Are nevoie de forțe capabile de desfășurare internațională. Trebuie să-și întărească abilitatea de a culege informații (mai degrabă decât să irosească resurse cu imensa birocrăție a securității teritoriului) astfel încât amenințările să fie anticipate. Trebuie să-și mențină o supremație tehnologică față de toți potențialii rivali, în privința forțelor strategice și convenționale. Însă trebuie să-și definească securitatea în așa fel încât să poată mobiliza și pe alții, prin cointeresarea lor. Această misiune de amploare poate fi îndeplinită eficient numai dacă lumea va înțelege că drumul mării strategii americane este înspre o comunitate de interese împărtășite."⁵ Este simplu de identificat acea lume ca fiind o lume dominată de forța covârșitoare a SUA și condusă de SUA.

O notă discordantă, în corul celor care postulează rolul de lider recunoscut al lumii SUA, face Jacques Attali, care, în a sa *Scurtă istorie a viitorului*, din 2006, prognozează nici mai mult nici mai puțin decât că SUA vor fi învinse, cândva prin anul 2035, de mondializarea piețelor financiare, lumea devenind practic policentristă,

⁴ Zbigniew Brzezinski, *Marea dilemă: a domina sau a conduce*, Editura Scripta, 2005, p. VII.

⁵ *Ibidem*, p. 229.

gestionată cu înțelepciune și responsabilitate de circa zece puteri regionale. Până să se ajungă la acel moment planetar, undeva prin 2060, despre România, Attali făcea următoarele aprecieri" Viitorul României va depinde de acum de felul în care va ști să se adapteze legilor viitorului, de modul în care se va pricepe să urmeze legile succesului: să-și creeze un ambient relațional, să suscite dorința unui destin, să favorizeze libertatea creației, să se doteze cu un mare port și cu o mare piață financiară, să formeze în mod echitabil cetățeni pentru noile orizonturi științifice, să stăpânească tehnologiile viitorului, să pună bazele alianțelor necesare. "⁶ În afară de dotarea cu un mare port, celelalte direcții de acțiune sunt valabile pentru orice țară ce dorește să țină pasul cu cerințele progresului social.

2. Viitorul – ca strategie de angajament imediat. Este evident că SUA consideră statele membre ale Tratatului Nord – Atlantic a fi nucleul pe care se poate constitui acea comunitate de interese împărtășite, ce acceptă ca o realitate indubitabilă rolul dominant și conducător al SUA. Spre deosebire de previziuni academice privind rolul uneia sau alteia dintre țările lumii, Declarația SUMMIT-ului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic, din 4-5 septembrie 2014, proiectează aprecieri și angajamente ce definesc eforturile comune ale grupului de țări bine structurate politico-militar în privința asigurării securității globale.

Momentul întrunirii șefilor de stat și de guvern se apreciază a fi fost *crucial pentru securitatea euro-atlantică*, deoarece, prin acțiunile agresive ale Rusiei împotriva Ucrainei, a fost agresată însăși viziunea comunității asupra construirii unei Europe libere, a fost provocat sistemul propriu de securitate, situație ce poate avea consecințe pe termen lung pentru pacea, securitatea și stabilitatea întregii lumi.

Semnalul dat pentru toate celelalte națiuni are două componente majore: prima, reconfirmă angajamentul comun față de Tratatul de la Washington, precum și față de obiectivele și principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite, și a doua, definește un nou angajament comun de a consolida pe mai departe legătura transatlantică și de a asigura resursele, capacitățile și voința politică necesare pentru a asigura pe oricine că Alianța rămâne gata să facă față oricărei provocări și capabilă să *acționeze cu hotărâre pentru a apăra libertatea și valorile noastre comune privind libertatea individului, drepturile omului, democrația și statul de drept*. Această a doua componentă este în măsură să angajeze toate națiunile membre oriunde în lume, unde cel ce conduce și domină consideră că s-au încălcat valorile comune privind libertatea individului, drepturile omului, democrația și statul de drept.

Direcțiile de acțiune rezultă din conceptul strategic propriu: apărarea colectivă, managementul crizelor și securitatea prin cooperare, întărind parteneriate

⁶ Jacques Attali, *Scurtă istorie a viitorului*, Editura Polirom, București, 2007, p. 7.

cu statele și organizațiile din toată lumea, care aderă la valorile comune, pentru a construi mai bine împreună securitatea, aceasta reprezentând fundamentul prosperității și modului de viață comun. Pentru a da conținut și credibilitate la aceste direcții de acțiune, s-a adoptat Planul de acțiune al NATO pentru creșterea nivelului de reacție.

Pentru punerea în aplicare a Planului, comunitatea NATO a modificat paradigma efortului comun, în sensul că, s-a convenit inversarea tendinței de scădere a bugetelor de apărare, concomitent cu reconsiderarea modului de cheltuire a alocațiilor. În mod concret, s-a căzut de acord asupra următoarelor aspecte, astfel: "Aliații care respectă în prezent valoarea de referință a NATO de minimum 2% din Produsul Intern Brut (PIB) pentru cheltuielile pentru apărare își vor fixa ca obiectiv să continue această valoare. De asemenea, Aliații care cheltuiesc peste 20% din bugetele lor pentru apărare pentru echipamente de importanță majoră, inclusiv pentru activitatea de cercetare și dezvoltare aferentă, vor continua să facă acest lucru. Aliații a căror cotă actuală din PIB destinată cheltuielilor de apărare este sub nivelul de 2%: vor stopa orice declin din sfera cheltuielilor pentru apărare; își vor fixa ca obiectiv sporirea cheltuielilor pentru apărare în termeni reali pe măsură ce PIB-ul crește; își vor fixa ca obiectiv să avanseze spre asigurarea valorii de referință de 2% într-un interval de un deceniu pentru a-și realiza capacitățile țintă NATO și pentru eliminarea neajunsurilor NATO în domeniul capacităților. Aliații care cheltuiesc în prezent mai puțin de 20% din bugetele lor anuale destinate apărării pentru echipamente de importanță majoră noi, își vor fixa drept obiectiv ca, într-un deceniu, să-și sporească investițiile anuale la 20% sau mai mult din totalul cheltuielilor pentru apărare. Toți Aliații: se vor asigura că forțele lor terestre, aeriene și maritime corespund liniilor directoare convenite la nivelul NATO în privința capacității de dislocare și sustenabilității și a altor rezultate cuantificabile convenite; se vor asigura că forțele lor armate pot opera împreună în mod real, inclusiv prin implementarea standardelor și doctrinelor convenite la nivelul NATO."⁷

Comunitatea NATO s-a angajat la eforturi superioare pentru apărare, schimbând sensul paradigmei de angajament colectiv, dar și pe cel al responsabilității individuale, deoarece a identificat cu claritate în Rusia statul ce pune în pericol viziunea de gestionare a securității mondiale de către NATO. În viziunea țărilor NATO, Rusia este acuzată de: intervenție militară ilegală și în creștere în Ucraina; violare a suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei; încălcare gravă a dreptului internațional; provocare majoră la adresa securității euro-atlantice; ocupare ilegală a Crimeii; gestionare de fluxuri de armament, echipament, oameni și bani peste graniță către separatiști; alimentare de tensiuni de-a lungul granițelor proprii; deteriorare a situației umanitare; discriminare a tătarilor din Crimeea; insecuritate a zborurilor avioanelor civile, ceea ce

⁷ Declarația SUMMIT-ului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014, art. 14.

a condus la doborârea unui avion de pasageri malaysian; nerespectare a dreptului internațional înscris în Carta ONU; comportament abuziv față de Georgia și Republica Moldova; violare a Actului Final de la Helsinki; conduită destabilizatoare; încălcarea documentelor ce privesc dezvoltarea parteneriatului Rusia – NATO etc. Atenționarea previzibilă a comunității NATO către Rusia este fără dubii: "Alianța nu dorește confruntarea și nu constituie o amenințare pentru Rusia. Dar nu putem și nu vom face compromisuri în ceea ce privește principiile care stau la baza Alianței noastre și a securității în Europa și America de Nord. NATO este atât transparentă, cât și predictibilă și suntem hotărâți să ne demonstrăm trăinicia și rezistența, așa cum am făcut-o de la înființarea Alianței noastre. Natura Alianței cu Rusia și aspirațiile noastre de parteneriat vor depinde de observarea unei schimbări clare și constructive în acțiunile Rusiei, care să demonstreze respectarea dreptului internațional și a obligațiilor și responsabilităților sale internaționale."⁸

SUA, ca mare putere dominantă și conducătoare, prin NATO și prin cointeresarea țărilor aliate, conduce demersurile de aducere a Rusiei la un comportament ce corespunde intereselor sale. Coexistența pașnică este de dorit, dar a devenit greu de realizat din moment ce o mare putere mondială, așa cum este Rusia, este acuzată de nesocotirea noilor principii internaționale, stabilite de ONU, în întâlniri informale de tip G5, G7, G20 etc. Pe ansamblu, problematica securității a devenit dramatică, din momentul în care vectorii globalizării de sorginte americană au în spate rezolvări de genul Iugoslavia, Serbia, Afganistan, Iraq, Libia, Siria etc., ca și rezolvări de genul Cecenia, Georgia, Ucraina etc. Oricum, din această confruntare bipolară de interese geopolitice și geostrategice rezultă două aspecte importante: primul, îngrijorarea opiniei publice generale față de escaladarea confruntării politice, economice, diplomatice și militare la nivel global, și, al doilea, planificare pe termen scurt de resurse suplimentare destinate eforturilor militare. Se uită faptul că, înțelepciunea populară strunește pomirile agresive prin proverbul "*cine seamănă vânt culege furtună*". Pe ansamblu, semnalizările academice sunt puse în penumbră de angajamente strategice concrete.

Se pare că rezolvarea problematicii internaționale după principiul „*asa vreau eu*” are drept urmări convingeri individuale imprevizibile, deoarece forța și aroganța pot înfrânge militar un grup social, dar nu-l pot anihila moral și cultural. Așa se explică nedumiriri de genul: "Și pentru că vorbim de intoleranță, religie, respect și teamă vreau să amintesc un lucru extrem de interesant: în 2003, la începutul războiului din Iraq, nu era nici-un pericol să merg la filmări prin orașele Iraqului sau pe străzile Bagdadului îmbrăcată în ținută europeană: pantaloni și cămașă. În mai puțin de doi ani, lucrurile s-au schimbat radical și era necesar să port burka pentru a nu leza pe cineva. Între a risca

⁸ *Ibidem.*, art. 23.

să fie răpită sau ucisă să devin erou degeaba, am ales să respect regula jocului."⁹ sau "Imaginați-vă o civilizație care a întrecut odinioară Occidentul în aproape orice privință, înainte ca un anumit lucru să meargă greșit. Gândiți-vă la acea civilizație invadată de Occident, afectată de colonialism și imperialism. Imaginați-vă că o parte din teritoriile acelei mari civilizații de odinioară sunt încă ocupate în secolul XXI de către occidentali sau apropiați ai lor. Imaginați-vă că există un popor care încă mai trebuie să îndure prezența navelor militare americane în apele sale teritoriale. Imaginați-vă frustrarea poporului născut din acea civilizație – femei și bărbați mândri de extraordinara lor istorie și de ilustra moștenire – care se văd ei înșiși luați peste picior și își văd cultura batjocorită de către Occidentul care vede în ea ceva înapoiat, ceva străin, ceva oriental."¹⁰

În timp ce previziunile academice încântă sau îngrijorează, angajamentele comunitare prevestesc de regulă implicări ale socialului în apărarea unor interese proiectate la mare depărtare de sentimentele proprii.

BIBLIOGRAFIE

- ATTALI Jacques, Scurtă istorie a viitorului, Editura Polirom, București, 2007.
- BRZEZINSKI W. Zbignie, *Marea dilemă: a domina sau a conduce*, Editura Scripta, 2005.
- Declarația SUMMIT-ului din Țara Galilor adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord Atlantic din Țara Galilor, 4-5 septembrie 2014*
- LIBERIS Cristina, COSTEA Radu, *Cuvinte și gloanțe*, articol, Sinteza, 12 ianuarie 2015
- PALMER A. Michael, *Ultima cruciadă. Americanism versus Islamism*, Editura Curtea Veche, București, 2010.
- TOFFLER Alvin, *Previziuni și premise*, Editura Antet, București, 1996.

⁹ Cristina Liberis, Radu Costea, *Cuvinte și gloanțe*, articol, Sinteza, 12 ianuarie 2015, p. 106.

¹⁰ Michael A. Palmer, *Ultima cruciadă. Americanism versus Islamism*, Editura Curtea Veche, București, 2010, p. 12.